

- Э. И. Леонгард Е. Г. Самсонова – М-во образования РСФСР. – М. : Просвещение, 1991. – 319 с.
6. Психология семьи и больной ребенок. Учебное пособие: Хрестоматия. – СПб. : Речь, 2007. – 400 с.
7. Тищенко Т. Н. Учим говорить особенного ребенка / Т. Н. Тищенко. – М. : Издательский дом «Регламент», 2009. – 84 с.

УДК 376-056.264-053.4:373.2.091.3

Л. О. Салівон
учитель-логопед,
ДНЗ №26 «Ласкавушка», м. Суми

СЕНД-АРТ ЯК НЕТРАДИЦІЙНИЙ МЕТОД ДІЇ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ

У статті розглядаються особливості застосування сенд-арту в дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення, та подані рекомендації щодо застосування цього методу на логопедичних заняттях.

В статье рассматриваются особенности применения сенд-арта у детей старшего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи и даны рекомендации по применению этого метода на логопедических занятиях.

This article tells about the using sand-art by preschool children with general underdevelopment of speech and gives recommendations of using sand-art of the speech therapy lesson.

Ключові слова: загальний недорозвиток мовлення, пісочна анімація, сенд-арт, діти дошкільного віку із ЗНМ, корекційно-логопедична робота.

Ключевые слова: общее недоразвитие речи, песочная анимация, сенд-арт, дети дошкольного возраста с ОНР, коррекционно-логопедическая работа.

Keywords: general underdevelopment of speech, children of preschool age.

Постановка проблеми. Сьогодення педагогічної науки і практики характеризується пошуком нових підходів до організації навчально-виховного процесу, оскільки суспільний розвиток країни вимагає нової, активної, ініціативної і

творчої особистості.

У сучасних умовах діти пізнають комп'ютерні технології одночасно з освоєнням мовлення, це ставить перед сучасним педагогом завдання вдосконалення дидактичних прийомів, методів освітньо-інформаційної роботи.

Діти з вадами мовлення вимагають до себе особливої уваги. Логопед працює не тільки над звуковимовою, але і над більш складними мовленнєвими порушеннями, одне з яких загальний недорозвиток мовлення.

Відомо, що діти із загальним недорозвитком мовлення – це діти з різними складними мовленнєвими розладами, при яких порушуються всі компоненти мовленнєвої системи, що відносяться до звукової і смислової сторони, за нормального слуху й інтелекту [1].

У дітей даної категорії спостерігаються порушення емоційно-вольової сфери та координації рухів, низький розвиток дрібної моторики, супутні руху під час мовлення, нерозвиненість почуття ритму, знижений рівень розвитку вербальної пам'яті, уваги, словесно-логічного мислення.

Сучасні умови дають поштовх до пошуку інноваційних, цікавих і розвиваючих засобів корекційно-логопедичного впливу, які б позитивно впливали на мовленнєвий розвиток дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ. Одним із таких напрямів у логопедичній роботі є використання сенд-арту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз спеціальної психолого-педагогічної літератури дає можливість стверджувати, що методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку розробляли вітчизняні педагоги А. Богуш, А. Усова, Є. Тіхеєва, О. Гвоздєв та ін.

Діти з порушеннями мовлення, а серед них діти із ЗНМ, належать до чисельної групи, для якої повноцінне оволодіння усним мовленням – основний шлях особистісного розвитку.

Формуванням концепції «пісочної терапії» здебільшого займалися представники юнгіанської школи.

Т. Грабенко, Н. Дикань, Т. Зінкевич-Євстигнєєва, М. Кисельова, Л. Лебедева, Н. Маковецька, Т. Гречишкіна, А. Коваленко досліджували питання запровад-

ження ідей юнгіанської пісочної терапії (sand-art) та запропонували систему пісочних ігор, назвавши їх корекційно-розвиваючими [2, с. 86]. Автори науково довели, що під час гри з піском розвивається мовлення і збагачується словниковий запас.

Мета статті – охарактеризувати особливості застосування сенд-арту на логопедичних заняттях із дітьми старшого дошкільного віку із ЗНМ.

Виклад основного матеріалу дослідження. SAND-ART (пісочна анімація) – це порівняно молодий і перспективний вид мистецтва, який з'явився приблизно в 1970-х роках. Засновником даного напрямку вважають американку Керолайн Ліф, яка створила анімаційний мультиплікаційний фільм «Петя і Вовк» за симфонічною казкою Сергія Прокоф'єва. Це була її випускна робота в Національному кіноцентрі Канади. Фільм був зроблений у зовсім незнайомій до того часу техніці. Молода художниця розсипала по склу чорний порошок і пальцями створювала з нього якісь образи. Її техніку використовували багато аніматорів, у тому числі угорець Ференц Цако. От саме його вдалий досвід і ліг у основу нового виду арт-терапії – малювання піском.

У пісочній анімації картини створюються з сипкого матеріалу, який тонкими шарами наноситься на підсвічувальне скло. На таких заняттях діти знайомляться з властивостями різних сипучих матеріалів. Малювання піском доступне і корисне всім дітям. На відміну від звичайного малювання, пісочна анімація припускає роботу одночасно обома руками. Це сприяє розвитку взаємозв'язку між півкулями головного мозку [5].

Взаємодія з піском стабілізує емоційний стан дитини. Поряд з розвитком тактильно-кінестетичної чутливості та дрібної моторики, дитина вчиться прислуховуватися до себе та промовляти свої відчуття. А це, у свою чергу, сприяє розвитку мовлення, довільної уваги, пам'яті. Але головне – дитина із загальним недорозвитком мовлення отримує перший досвід рефлексії (самоаналізу). Вчиться розуміти себе та інших. Так закладається база для подальшого

формування навичок позитивної комунікації [3, с. 22].

Використання ігр, що містять елементи навчання сенд-арту сприяє розвитку фонематичного сприймання, корекції звуковимови. Вони не лише навчаються зорово запам'ятовувати матеріал, а й, графічно відображаючи його на піску, залучають тілесну пам'ять.

Перший досвід використання пісочної терапії стосувався саме дітей із мовленнєвими, інтелектуальними, афективними та поведінковими порушеннями, як невербальний вид терапії, з метою дати відчуття безпеки знаходження у середовищі.

Метод сенд-арту надає чималі можливості для організації інтегрованої діяльності дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ. Використання пісочниці дає комплексний навчальний, корекційний та виховний ефект. Тому роботу з пісочною анімацією можна впроваджувати в освітньо-виховний процес, що сприяє розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку [6, с. 27].

Для організації малювання піском на склі доцільно створити спеціальне просторове середовище:

1. Необхідно мати спеціальний водостійкий дерев'яний ящик розміром 50 x 70 x 8 см. Вважається, що такий розмір пісочниці відповідає обсягу поля зорового сприйняття. Стан піску повинен відповідати санітарно-гігієнічним нормам. Внутрішня поверхня повинна бути виготовлена з оргскла, борти потрібно пофарбувати в синій (блакитний) колір.
2. Піском потрібно заповнити меншу частину скриньки. У пісочниці повинен бути чистий, промитий та просіяний пісок.
3. Поряд із пісочницею слід розмістити «колекції» мініатюрних фігурок заввишки не більше 8 см. У набір іграшок можуть увійти: людські персонажі, будівлі, рослини, природничі предмети.

Форма проведення занять залежить від індивідуальних можливостей дітей. Рекомендована тривалість індивідуального і підгрупового заняття для дітей старшого дошкільного віку – 15 – 20 хв.

Для проведення індивідуальних і підгрупових занять із дітьми старшого дошкільного віку із ЗНМ на пісочному столі були розроблені ігри та вправи в усіх напрямках корекційної роботи:

Розвиток діафрагмального дихання.

Перед початком ігр із розвитку дихання необхідно навчити дітей таким правилам, застосовуючи ігрові моменти:

- набирай повітря через ніс, не піднімаючи плечі, і надувай живіт «кулькою».
- видихай повільно і плавно.
- намагайся так дути, щоб повітряний струмінь був дуже довгим.

1. Гра «Вирівняй дорогу». Від дитячої машинки проведена ямка в піску. Дитина повітряним струменем вирівнює дорогу перед машиною.

2. Гра «Що під піском?». Під тонким шаром піску картинка. Здуваючи пісок, дитина відкриває зображення.

Розвиток дрібної моторики.

Використовуємо ігри, які пропонують Т. Д. Зінкевич-Євстегнеєва і Т. М. Грабенко:

- ковзання долонями по поверхні піску, виконуючи зигзагоподібні і кругові рухи (як машинки, змійки, санки та ін.);
- «пройтися» долонями по прокладених трасах, залишаючи на них свої сліди;
- «пройтися» по піску окремо кожним пальцем правої і лівої руки по черзі (спочатку тільки вказівними, потім - середніми, безіменними, великими і нарешті пальчиками).

Розвиток артикуляційного апарату.

Вправа «Годинник».

Ритмічно виконувати рухи язиком вправо-вліво, у цей час вказівним пальцем провідної руки в такт рухам язика в тому ж напрямку по піску.

Автоматизація звуку.

Вправа «Сильний моторчик»

Вимовляти звук [Р], проводячи вказівним пальцем доріжку по піску. Варіант цієї вправи – малювати на піску букву Р, вимовляючи одночасно звук [Р]. Аналогічно можна працювати з іншими звуками, поєднуючи написання букви з промовлянням звуку.

Розвиток фонематичного слуху і сприйняття.

1. Вправа «Заховай ручки». Ховати руки

в пісок, почувши заданий звук.

2. Вправа «Моє місто».

Логопед дає завдання вибрати фігурки, у назві яких є заданий звук, і побудувати місто, використовуючи ці фігурки. Потім можна скласти усну розповідь про це місто і його жителів.

Розвиток зв'язного мовлення

Під час пісочної анімації можна відпрацьовувати вміння будувати як прості, так і складні речення. На початковому етапі роботи над складними реченнями слід використовувати сполучене і відображене мовлення.

Гра «Домалюй картинку і склади речення». Логопед малює на піску м'яч, скакалку, повітряну кульку. Завдання дитини – домалювати пісочну картинку і скласти за нею речення («Таня тримає в руках повітряну кульку»). Фраза проговорюється в момент дії.

Корекція порушень складової структури слова.

1. Вправа «Смужки».

Дитина креслить на піску задану кількість смужок, а потім за їх кількістю придумує слово, що складається з певної кількості складів.

2.»Виправити помилку»

Логопед креслить на піску помилкову кількість смужок. Дитина аналізує кількість складів у слові і виправляє помилку, додаючи або прибираючи зайву смужку [4].

Отже, враховуючи всі позитивні ефекти та характеристики нетрадиційного методу сенд-арту, можна вважати доцільним його використання під час корекційно-логопедичної роботи з дітьми старшого дошкільного віку із ЗНМ.

Висновки. Отже, використання нетрадиційного методу сенд-арту є дуже ефективним і сучасним рішенням у корекційно-логопедичній роботі з дітьми старшого дошкільного віку із ЗНМ. У дітей відзначається позитивна динаміка в процесі автоматизації коригуючих звуків. Діти більш розкуті і безпосередні у спілкуванні. Важливо відзначити, що починає формуватися навичка рефлексії і вміння взаємодіяти в групі. Перенесення традиційних занять у пісочницю дає великий виховний і освітній ефект, ніж стандартні форми навчання, так як

реалізує головний вид діяльності дошкільнят – ігровий.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо в розробці програмного забезпечення занять із комплексної логопедичної роботи з дітьми старшого дошкільного віку із ЗНМ із застосуванням сенд-арту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волкова Л. С. Логопедия: Учеб. для студентов дефект. фак. пед. ин-тов. / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мاستюкова и др. Под ред. Л. С. Волковой. – 2-е изд. – М.: Просвещение: Владос, 1995. – 384 с.
2. Грабенко Т. М. Практикум по песочной терапии / Т. М. Грабенко, Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева - СПб: Речь, 2002. – 224 с.
3. Грабенко Т. М. Чудеса на песке: методический практикум по песочной терапии / Т. М. Грабенко, Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева – СПб., 1999. – 340 с.
4. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Практикум по креативной терапии / Т. М. Грабенко, Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева – М. : Сфера Речь, 2001. С. 279 – 299.
5. Громова О. Е. Инновации – в логопедическую практику / Методическое пособие для дошкольных образовательных учреждений / Сост. О. Е. Громова. – М. : ЛИНКА-ПРЕСС, 2008. – 232 с.
6. Дикань Н. І. Пісочна терапія в роботі з дошкільниками / (упоряд. Л. А. Шик, О. М. Гладченко, Ю. М. Черкасова). – Харків : Основа, 2010. – 127 с.

УДК 376.1-05 6.264-053.4:159.953

Н. В. Серебрякова,

практичний психолог,
дошкільний навчальний заклад
(ясла-садок) «Берізка»
Охтирської міської ради

Л. Л. Стахова,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ПОРУШЕННЯ СЛУХОВОЇ ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

У статті подається аналіз науково-методичної літератури з питань дослідження порушення слухової пам'яті у дітей із загальним недорозвиненням мовлення.

В статтє представлен анализ научно-методической литературы по вопросам нарушения слуховой памяти у детей с общим недоразвитием речи.

The article deals with the analysis of scientific and methodical literature on the study of hearing auditory impairment in children with general underdevelopment of speech.

Ключові слова: пам'ять, образна пам'ять, слухова пам'ять, загальне недорозвинення мовлення.

Ключевые слова: память, образная память, слуховая память, общее недоразвитие речи.

Keywords: memory, personal memory, auditory memory, general underdevelopment of speech.

Постановка проблеми. На сучасному етапі метою дошкільної освіти є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок.

Успішна соціалізація дитини дошкільного віку в мікросоціальній групі та в суспільстві не може відбуватися без достатнього розвитку психічних процесів.

Упродовж дошкільного віку в психіці дитини відбуваються грандіозні прогресивні зміни. З кожним віковим періодом дитина потребує засвоєння великої кількості інформації. В період дошкільного віку відбувається активний розвиток всіх видів пам'яті дитини. Серед них образна пам'ять, зокрема слухова, займає центральне місце у підготовці дітей до навчання в школі. Розвиток образних форм пізнання у цьому періоді відбувається швидкими темпами.

Першу інформацію дитина отримує через слух, тому гарно розвинені слухове сприймання та слухова пам'ять дають дітям правильне уявлення про предмети та явища. Головною проблемою дітей із загальним недорозвиненням мовлення є те, що вони ніби слухають, проте не чують дорослого – його інструкцій, вказівок, пояснень тощо, та, відповідно, не запам'ятовують їх, діти не можуть зосередитися, наприклад, на звуковому матеріалі під час виконання завдань.